

Qumranin arkeologiasta tutkimussuunnaksi

Minna ja Kenneth Lönnqvist

Alkaneena vuonna tulee kuluneeksi 60 vuotta, kun tradition mukaan paimenpoika Muhammed ed-De'eb etsiessään Kuolleenmeren laakson vuoriseinämistä laumastaan kadonnutta vuohta löysi luolista ruukkuihin kätkeytyjä muinaisia käsikirjoituksia. Tapahtumasta alkoi sarja, joka johti Jerusalemin Ranskalaisen raamatullisen ja arkeologisen koulun kaivauksiin Qumranin alueella 1940- ja 1950-luvulla. Kaivauksista vastasi dominikaani-isä Roland de Vaux. Tutkimukset paljastivat useita uusia luolia, jotka sisälsivät käsikirjoituksia ja muita löytöjä sekä Qumranin yhdyskuntarauniot sekä hautausmaan. Raamatun ja juutalaisuuden tutkimukselle tekstit olivat varhaisuudessaan ja runsaudessaan ainutlaatuisia ajoittuen pääosin hellenistis-roomalaiseen aikaan.

Vasta 1990-luku toi modernin tieteellisen arkeologian Qumran-tutkimukseen. Belgialaisten ja israelilaisten ohella suomalaiset arkeologit tekivät Kuolleenmeren alueella uutta arkeologista kartoitusta ja inventointia. Tarkoituksena oli tuoda moderneja arkeologisia lähestymistapoja Qumran-tutkimukseen esittämällä raunioille ja ranskalaisten löytämälle materiaalille uusia kysymyksiä.

Qumran-tutkimus oli aina 1990-luvulle asti lähinnä teologiiden ja kielitieteilijöiden yksinomaan hallitsema kenttä. Vaikka löydöt olivat arkeologisia, ammattiarkeologien osuus ja löytökonteksteihin perustuva tutkimus oli jäänyt taka-alalle.

Tekstiaineistoon keskittynyt tutkimusyhteisö joutui 1980-luvulla syvään kriisiin, kun Kuolleenmeren käärojen kansainvälinen julkaisukomitea ei saanut toivotussa tahdissa ainutlaatuisia tekstejä julkaistua tutkijayhteisön käyttöön. Tilanne oli Oxfordin nykyisen emeritusprofessori Géza Vermésin mukaan muuttunut skandaaliksi. Osa tiedeyhteisöstä otti ohjat omiin käsiinsä ja alkoi

ilman julkaisulupia tuoda tekstejä julkisuuteen. Tämä vauhditti kuitenkin tekstien loppujulkaisua, joka saatiin päätökseen vuonna 2002 (ks. esim. *Tov* 2003).

Vuodesta 2002 tuli käännteentekevä vuosi Qumran-tutkimukselle monella tapaa. Silloin ilmestyivät myös ensimmäistä kertaa ammattiarkeologien kirjoittamat synteetit Qumranin arkeologiasta: amerikkalainen arkeologi Jodi Magness julkaisi puolipopulaarin teoksen *The Archaeology of Qumran and the Dead Sea Scrolls* (Eerdmans: Grand Rapids, Michigan, 2002) ja me julkaisimme Qumranissa ja Jerusalemissa paikanpäällä tekemiimme uusiin arkeologisiin tutkimuksiin perustuvan tieteellisen teoksemme *Archaeology of the Hidden Qumran, The New Paradigm* (Helsinki University Press: Helsinki 2002). Vuonna 2002 pidettiin myös ensimmäinen pelkästään Qumranin arkeologiaa käsittelevä kongressi Brownin yliopistossa Yhdysvalloissa. (http://www.econ.brown.edu/fac/Oded_Galor/Katharina_Galor/Conference/Abstract.html).

*

Koska Qumran-tutkimus oli vuosikymmeniä keskittynyt Kuolleenmeren luolista paljastuneisiin aramean-, kreikan- ja hepreankielisten tekstien tulkintaan, tutkimustraditio ja sen piirissä esitetyt kysymykset olivat yksinomaan pureutuneet omissa tieteenaloissaan arvokkaaseen tekstien sisäiseen analyysiin. Arkeologian näkökulmasta tutkimus oli jäänyt kapea-alaiseksi itse Qumranin luolien, yhdyskuntaraunioiden ja hautausmaan tutkimuksien muodostuessa vain marginaaliseksi sivujuonteeksi.

Osasyynä ennen vuotta 2002 ammattiarkeologien julkaisujen puutteeseen on ollut se, ettei katolilainen Jerusalemin Ranskalainen raamatullinen ja arkeologinen koulu ollut, eikä ole edelleenkaan, saanut jo viisikymmentä vuotta

varastoissa säilytetyn pienesineistön loppujulkaisua valmiiksi. Meidän tutkimuksemme perustuvat useiden vuosien aikana Qumranissa tehtyihin inventointeihin ja Jerusalemissa paikalla mm. Ranskalaisen raamatullisen ja arkeologisen koulun varastoissa sekä arkistoisissa julkaisemattoman primaariaineiston parissa tehtyyn arkeologiseen tutkimukseen, joka jatkuu edelleen uusien löytöaineistokokonaisuuksien parissa.

Suomalaisten teologien piirissä tutkimuksen julkaiseminen ja julkistaminen (esim. *Helsingin Sanomat* 28.9.2002, *Svenska Dagbladet* 15.4.2003) nosti vuosina 2002 ja 2003 julkisen vastareaktion. Tämä oli ymmärrettävää, olihan arkeologien tulo Qumranin tutkimuksen piiriin uusi päänavaus, jonka tulokset poikkesivat teologien vuosikymmeniä tuottaneista julkaisuista.

Ideologinen suvaitsemattomuus toisen tieteen tieteellisten tulosten julkittulolle ja rahoitukselle on kuitenkin hämmästyttänyt, vaikka tutkimus on tehty paikalla Qumranissa ja julkaisemattoman arkeologisen materiaalin parissa. Julkaisemattomasta aineistosta voidaan nimetä löytöjä uusia vastauksia. Qumranin koskeva luonnontieteellinen spatiaalinen tutkimus perustuva teorianamme on julkaistu kansainvälisessä spatiaalisten tieteiden ja kartografian alan peer-review kongressijulkaisussa (*Lönnqvist & Lönnqvist* 2004, 558-563). Teorian syntyvaiheet ja periaatteet on julkaistu *The Qumran Chroniclessa* (*Lönnqvist & Lönnqvist* 2004, 81-107).

*

Vuonna 2003 Kuolleenmeren tekstikääröjen kansainvälisen julkaisusarjan pääeditori professori Emanuel Tov Jerusalemin Heprealaisesta yliopistosta luokitteli teorianamme Qumranin yhdyskunnan luonnetta koskevien viiden kansainvälisen pääteorian joukkoon (ks. *Tov* 2003, 394). American Oriental Society:n ja Society of Biblical Literature:n (kaakkoishaaran) entinen presidentti sekä juutalaistutkimuksen professori Jack Sasson on esittänyt, että teoria tulisi rankata ensimmäiselle sijalle mainituista viidestä kansainvälisestä teoriasta, koska se on ainoa, joka pureutuu Qumran-yhteisön juurille (*The Qumran Chronicle* 14, 2006). Mainittakoon, että suomalaiset teologit eivät ole tuottaneet teoriaa, joka olisi viiden kansainvälisen pääteorian joukossa, vaikka julkinen rahoitus tukeekin vain heidän Qumran-tutkimustaan. Ongelma koskettaa Helsingin yliopiston kanslerin Kari Raivion pääkirjoituksessa

”Tiede ja päättävä”, *Tieteessä tapahtuu* 8/2006, 3-4, esittämiä kysymyksiä.)

Professori George Brooke, yksi kansainvälisen Kuolleenmeren tekstikääröjen julkaisusarjan tutkijoista ja editoreista sekä Leiden Brillin *Dead Sea Discoveries* -aikakauskirjasarjan perustaja, on tullut myös vastikään 2006 johtopäätöksen, että tutkimuksemme esittää Qumranin arkeologiselle aineistolle, kuten Luola 4 -tekstien löytymiselle maakerrostumien alta, oikeita kontekstuaalisia kysymyksiä. Niihin kysymyksiin Qumranin arkeologisen tutkimuksen tulisi nyt keskittyä (*Brooke* 2006, 38). Brooken artikkeli perustuu paleoympäristölliseen ja geoarkeologiseen tutkimukseemme (*Lönnqvist & Lönnqvist* 2002, 2006a).

Royal Numismatic Society:n julkaisema Qumranin laaja tutkimuksemme *The Numismatic Chroniclessa* (*Lönnqvist & Lönnqvist* 2006b, 121-165) on usein analyysi Qumranin arkeologian kontekstuaalisessa tutkimussuunnassa, joka perustuu löytöaineistojen kriittiseen analyysiin ja löytöyhteyksien tulkintaan.

Vuosikymmeniä oli kirjoitettu hyllymetreittäin tutkimuksia, joilla oli vakiinnutettu uskomus yhteisön luonteesta, ennen kuin koko Qumranin kirjasto oli läheskään saatu julkaistua. Viimeisimpiin tekstijulkaisuihin kuului mm. astrologisia, maagisia ja mysteeritekstejä, jotka olivat aikaisemmin jääneet valtavirran tutkimuksissa huomiotta yhteisön luonnetta arvioitaessa.

Roland de Vaux oli yksinoikeudella ohjaillut tulkinnan suuntaa. Vuosi 2002 merkitsi kuitenkin vedenjakajaa ja alkua uudennaiselle Qumran-tutkimukselle. Tekstit oli saatu julkaistua, ja ammattiarkeologit ensimmäistä kertaa esittivät synteesisinä Qumranin arkeologisesta löytöaineistosta. Oma tutkimuksemme selvitti kysymyksiä, joiden astronomiset ja astrologiset merkitykset tulivat arvioitaviksi uusien tekstijulkaisujen valossa. Arkeologiset tutkimukset alueella ja julkaisemattomat löydöt toivat ja tuovat edelleenkin yllätyksiä. Vähitellen julkaisuuteen tulleet tiedot keramiikka- ja lasiesineistä sekä raha-aineistosta poikkeavat de Vauxin alunperin kuvaamasta suljetusta munkkiyhteisöstä. Eteen on tullut yhteisö, jolla oli monipuoliset kontaktit itäisen Välimeren piirissä.

KIRJALLISUUTTA

Brooke, G. J. (2006): "The Historical Documents at the John Rylands University Library: The Reed Dead Sea Scrolls Collection." *E-Preservation Science* 3, 35-40.

Lönnqvist, M. & Lönnqvist K. (2002): *Archaeology of the Hidden Qumran, The New Paradigm*, Helsinki University Press, Helsinki.

Lönnqvist, K. & Lönnqvist, M. (2004): "Spatial Approach to the Ruins of Khirbet Qumran at the Dead Sea." The ISPRS XXth Congress Proceedings, edited by M. Orhan Altan, *The ISPRS International Archives of the Photogrammetry, Remote Sensing and Spatial Information Sciences*, Vol. XXXV, Part B, Proceedings, Commission 5, 558-563.

Lönnqvist, M. & Lönnqvist K. (2004): "The Emergence of a New Archaeological Theory on the Qumran Community." *The Qumran Chronicle* 12, 81-107.

Lönnqvist, K. & Lönnqvist, M. (2005): "Qumranin yhteisön luonteesta." *Teologinen Aikakauskirja* 5/2005, 454-463.

Lönnqvist, K. & Lönnqvist, M. (2006a): "Reconstructing Some Palaeoenvironmental Phenomena and

Geoarchaeological Processes at Qumran, Israel." *The Qumran Chronicle* 14, 1-35.

Lönnqvist, K. & Lönnqvist, M. (2006b): "The Numismatic Chronology of Qumran: Fact and Fiction." *The Numismatic Chronicle* 166, 121-165.

Tov, Emanuel (2003): "Qumran-tutkimuksen kiistakysymyksiä" (kääntänyt Nissinen, M. alkupe-
räistekstistä "Controversies around the Dead Sea
Scrolls"). *Teologinen Aikakauskirja* 5/2003, 387-
400.

Kirjoittajista Minna Lönnqvist on FT, Helsingin yliopiston projektinjohtaja ja Oulun yliopiston Lähi-idän arkeologian dosentti. Kenneth Lönnqvist on FL, arkeologi ja numismaatikko sekä Helsingin yliopiston projektitutkija.